

Etopedie

Ilona Fialová, 2016

Etopedie

- ▶ z řeckého „ethos“ (mrav) nebo „éthos“ (zvyk)
- ▶ vyčlenění z psychopedie r. 1969
- ▶ „výchova směřující k nápravě chování a jeho zvyků (zvyklostní chování)“
- ▶ dřívější názvy
 - ▶ pedopatologie (první pol. 20. stol.)
 - ▶ defektologie (nápravná pedagogika, léčebná pedagogika) od r. 1948
 - ▶ problematika vzdělávání dětí a mládeže obtížně vychovatelných
 - ▶ speciální pedagogika - od r. 1963
 - ▶ etopedie - od r. 1969

Etopedie

- ▶ zabývá se prevencí, edukací, reedukací a zkoumáním jedinců s rizikem P emocí a PCH a s PE a PCH
- ▶ děti a mládež s problémy v chování a s poruchami chování

Cíle etopedie

- ▶ změny v chování jedince
- ▶ přerušení sociálně nepřijatelného trendu v jeho chování
- ▶ předcházení narušení vztahu jedince k jeho sociálnímu prostředí
- ▶ zkrácení období narušených vztahů
- ▶ optimalizace **životních perspektiv jedince**
- ▶ vytvoření podmínek, které vedou k **aktivnímu přístupu k vlastnímu vzdělávání** →
- ▶ **dosáhnutí na vlastní vzdělávací potenciál**

Současné pojetí

zohledňuje

- ▶ celkovou životní a sociální situaci dítěte
 - ▶ kontext osobnostní, sociální, životní situace a zkušenost
- ▶ potencialitu dítěte
 - ▶ jeho odpoutání se od odkázanosti na dospělém
- ▶ základní cíle výchovně-vzdělávacího procesu
 - ▶ dle RVP

Předmět etopedie

- ▶ vůči celé populaci
 - ▶ preventivní působení (postupy, metody, formy)
- ▶ vůči rizikové populaci
 - ▶ zvýšená pravděpodobnost selhání v obl. psychické i sociální
- ▶ vůči populaci s PE, PCH
 - ▶ přerušení nežádoucího vývoje v jejich chování
 - ▶ stabilizace osobní a sociální situace
 - ▶ navázání nových modelů chování

Cílová skupina etopedie

- ▶ 1) Děti bez výraznějších problémů
 - ▶ preventivní aktivity např. preventivní programy sociálně patologických jevů...)
 - ▶ eliminace ohrožujících podmínek nejen ve školním prostředí
- ▶ 2) Děti v riziku („At-risk Youth“)
 - ▶ čelí mnoha rizikům z roviny osobnostní i sociální
 - ▶ preventivní aktivity, diagnostika a poradenství
- ▶ 3) Děti s problémy v chování a poruchami chování
 - ▶ vývoj PCH : působení rizikových faktorů - problémové chování - porucha chování
 - ▶ důležitost včasné intervence
 - ▶ reedukace, diagnostika a poradenství

Porucha emocí nebo chování

(PE, PCH)

- ▶ je výrazem pro postižení, kdy se chování a emocionální reakce žáka
 - ▶ liší od odpovídajících věkových, kulturních nebo etnických norem
 - ▶ projevy mají nepříznivý vliv na školní výkon, včetně jeho akademických, sociálních, předprofesních a osobnostních dovedností

Současně

- ▶ je něco víc, než přechodná, předvídatelná reakce na stres
- ▶ vyskytuje se současně ve 2 různých prostředích (jedním z nich je škola)
- ▶ přetrvává i přes individuální intervenci

Jak jsou vnímáni jedinci s PCH?

- ▶ vyvolávají v jiných nelibé pocity
- ▶ provokují druhé k negativní reakci v chování
- ▶ **nebývají oblíbení mezi vrstevníky**
- ▶ málokdy se stávají **přirozenými vůdci ve skupinách**
- ▶ ve škole zažívají neúspěchy v učení
- ▶ v sociálních vztazích bývají často **odmítáni druhými, zažívají odcizení**
- ▶ svým chováním **trvale rozčilují a provokují authority, vypadají jakoby si říkali o potrestání**

Jak vnímají jedinci s PCH sami sebe?

- považují se za **smolaře, za neúspěšné**
- mívají **malé sebevědomí**
- jejich rozhodnutí bývají **impulzivní ve snaze rychle dosáhnout cíle**
- opakovaně a předem se **vzdávají svých aspirací**
- převažuje u nich **krátkodobá motivace**
- vzdálené cíle **nebývají schopni svým jednáním sledovat**
- jejich úsilí bývá velmi často **přerušováno náhodným lákavým podnětem**
- **neumí se radovat z drobných úspěchů**

Praxe v etopedii - fáze

Prevence

- ▶ soubor opatření, který se zaměřuje na předcházení vzniku a prohlubování poruch chování

Primární

- ▶ zamezit vzniku antisociálního chování,
- ▶ jeho upevnění jako ustálený vzor chování

Sekundární

- ▶ náprava a zlepšení ustálených vzorů antisociálního chování

Terciární

- ▶ přizpůsobit nebo zmírnit negativní následky antisociálního chování, které se již pravděpodobně nezmění

Úkoly prevence

před vznikem poruchy emocí nebo chování

- 1. podpora **pedagoga** v přirozeném školském prostředí
- 2. podpora **jedince** s problémovým chováním
- 3. podpora **sociálního okolí** jedince
- 4. **odstraňování ohrožujících a škodlivých aspektů** v jeho sociálních podmínkách

Intervence

- ▶ udržet celistvost pedagogického působení
- ▶ opětovně stabilizovat
- ▶ vyvést žáka z bludného kruhu
- ▶ poradenství - diagnostika - opatření

Úkoly rehabilitace

resocializace

- ve školských zařízeních pro výkon ochranné a ústavní výchovy
- 1. poskytnout **korektivní zkušenost**, zprostředkovávat
- 2. nové **zážitky a podněty** - pocit kompetence,
- 3. poskytnout mu **prostor pro pochopení** vztahových souvislostí, hodnot,
- 4. pomoci mu vidět vlastní **perspektivu** - orientace na budoucnost
- **Hledání nových výchovně-vzdělávacích perspektiv** - při diagnostice, reedukaci
 - vytváření nových vzorců chování
 - navazování a posilování nových sociálních vztahů

Legislativa

▶ **zákon 109/2002**

- ▶ o výkonu **ústavní výchovy nebo ochranné výchovy** ve školských zařízeních a o **preventivně výchovné péči** ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů
- ▶ novela - zákon č. **383/2005** Sb., kterým se mění zákon č. 109/2002 Sb.

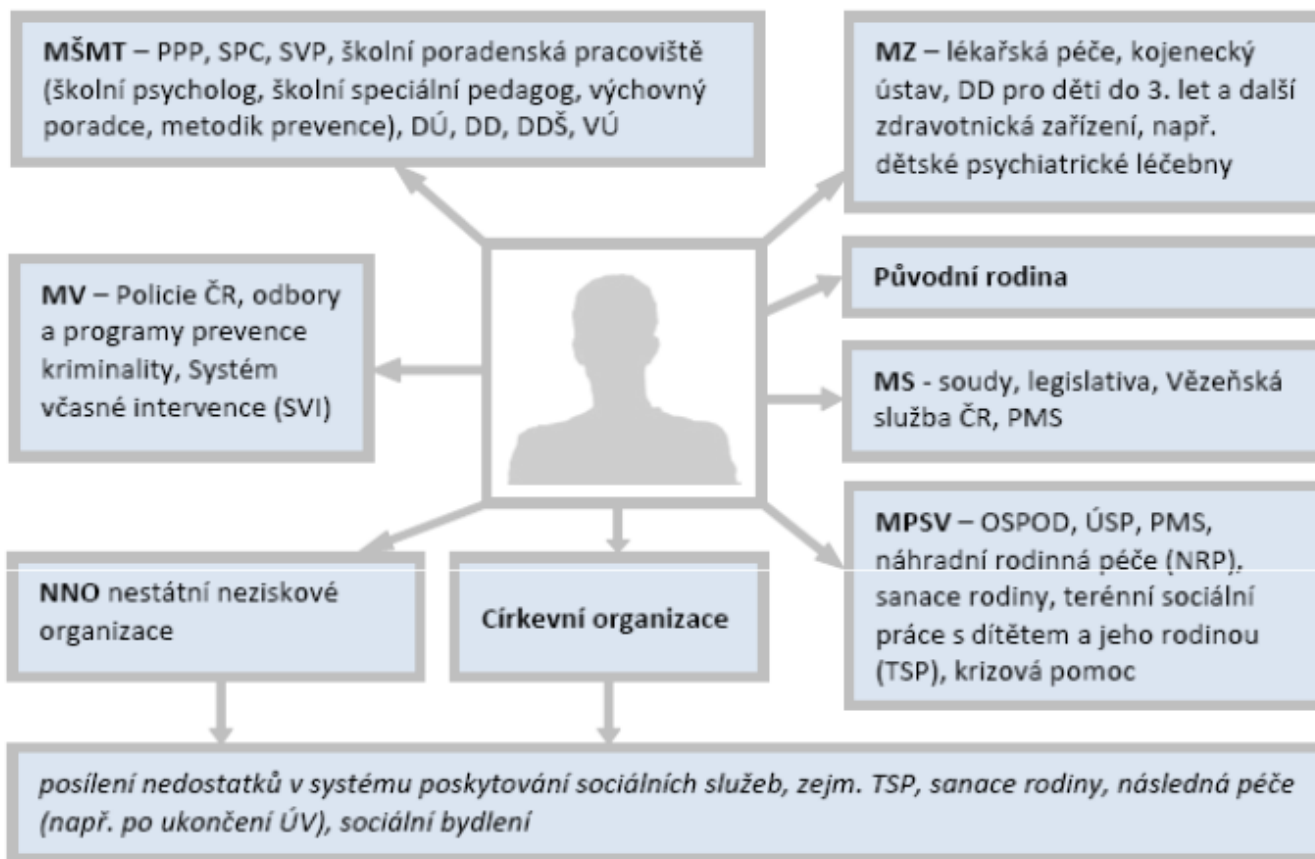
▶ vyhláška **458/2005** Sb.

- ▶ kterou se upravují podrobnosti o **organizaci výchově vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče**

▶ vyhláška **438/2006**

- ▶ kterou se upravují podrobnosti **výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy** ve školských zařízeních

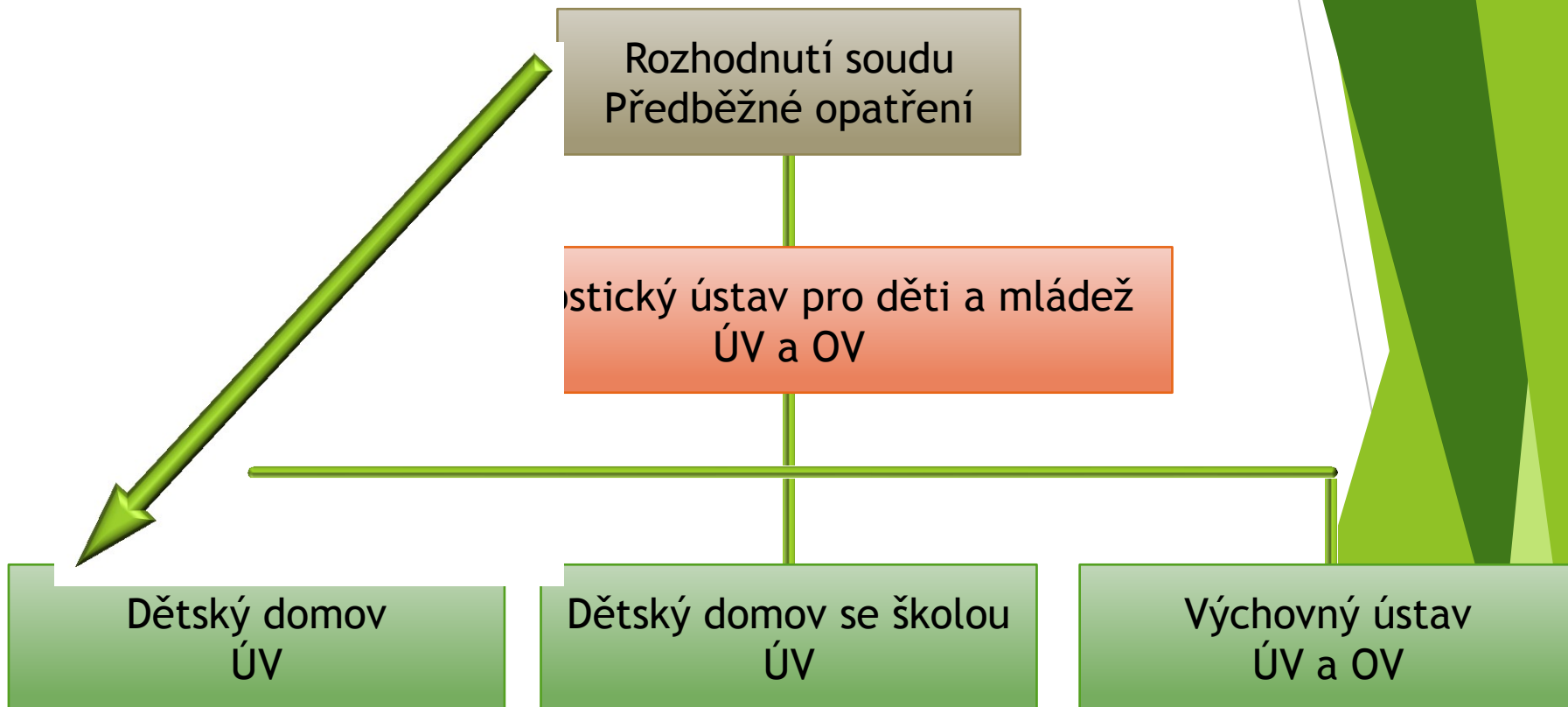
Ideální forma fungování poskytované podpory a péče o ohrožené děti

Dostupnost a provázanost podpory a péče v jakémkoliv okamžiku života dítěte

(schéma vytvořené na základě analýzy systému péče o ohrožené děti v ČR)

Školská zařízení pro ÚV a OV

Edukace jedinců s ústavní výchovou

- ▶ Ústavní výchova (nařízená)
 - ▶ nařizuje ji soud
 - ▶ dle zákona o rodině nebo zákona o soudnictví ve věcech mládeže do 18 let
 - ▶ trvá tak dlouho, pokud je nezbytně nutné, nejdéle do dosažení zletilosti nebo 26ti let
 - ▶ zrušit ji musí soud / nebo zaniká dosažením plnoletosti

Edukace jedinců s ochranou výchovou

- ▶ Ochranná výchova (uložená)
 - ▶ nařizuje se jedincům od 12 do 18 let podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže
 - ▶ u dětí od 12 do 15 let
 - ▶ mladistvým od 15 do 18 let
 - ▶ pouze ve speciálních školských výchovných zařízeních

System školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy

Diagnostický ústav

Dětský domov

Dětský domov se školou

Výchovný ústav

System školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy

▶ diagnostický ústav

- ▶ nebo na žádost rodičů (zákonných zástupců)
- ▶ děti krátkodobě - zpravidla na 8 týdnů
- ▶ provádí komplexní diagnostiku → umístění do školského zařízení

▶ dětský domov

- ▶ pro děti s nařízenou ÚV, které nemají závažné poruchy chování
- ▶ zpravidla od 3 do 18 let (max. do 26)
- ▶ děti, o které nemá kdo pečovat, nebo kterým nelze ze sociálních důvodů zajistit péči ve vlastní rodině, popřípadě náhradní rodinnou péči

video

- ▶ <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10214725441-deti-pozor/video/> - vězení
- ▶ <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10214725441-ja-chci-domu-diagnosticky-ustav/209572230510010/video/> - diagnostický ústav
- ▶ <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1128654162-rodina-a-ja/211563230640015-zlobi-nebo-ma-adhd/>
 - ▶ 0:15

SVP

Středisko výchovné péče

preventivně výchovné zařízení

Cíle a úkoly

- ▶ Prevence, intervence a rehabilitace
- ▶ odstranění či zmírnění již vzniklých PCH
- ▶ eliminace prohlubování negativního dopadu PCH na sociální vztahy, spolupráce s rodinou
- ▶ spec.ped. a ped.-psy. intervence
 - ▶ rozvoj osobnosti, sebepoznání, sociálního chování, náprava problémů v učení atd.
- ▶ spolupráce se školou
- ▶ spolupráce s ostatními institucemi

Cílový klient

- ▶ 3 - 26 let (školská zařízení, soukromá i stání)
- ▶ děti a mládež s rizikem či s projevy PCH a negativními jevy v sociálním vývoji
- ▶ jedincům propuštěným z ústavní výchovy (ÚV), ochranné výchovy (OV) při jejich integraci do společnosti
- ▶ Pedagogové a rodiče, nebo zákonní zástupci

Formy činnosti

- ▶ Forma ambulantní- forma domluvy - jak se daří
- ▶ Forma stacionární - výuka + odpolední terapie
- ▶ Forma internátní - výuka, pobyt